Anul II. No. 45. 8 PAGINI 3 LEI Duminecă, 24 Nov. 1935

GAZETA ANTIREVIZIONISTĂ

Romania 25 b 55 Arad Palatul Cultural

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
ARAD, Str. Nicu Filipescu 30. - Telefon 699

Organ săptămânal de documentare
Redactor și proprietar: ISAIA TOLAN

ABONAMENTE: Pe un an 130 lei, pe 6 luni 70 lei
Autorități, instituțiuni, întreprinderi 500 lei.
Autorități și instituțiuni săteștі 200 lei.

„Un nou atac mânesc contra Ardealului“

ici nu vă puteți închipui este acest nou atac romesc în contra Ardealului, trucă fiind numit așa de a budapestană, trebue să cineva turanic ca să și-l tă închipui.

'o destăinuim deci:

oul atac românesc în ra Ardealului e congreeconomic ce se ține la Noemvrie la Cluj pensalvarea creditului romesc din Ardeal. Așa-l eește „Uj Magyarság“ 16 crt., în titlul ce-l dă rmației clujene prin care nță acest congres: „Ujabb ám roham Erdély ellen“. ă nu ne mire acest titlu, trucă oricât ar fi de deniac, nu e decât natula niște dușmani cari ne ot și astăzi ocupanți vremici ai Ardealului. Dar ă i se zice la Budapeașa congresului econoromânesc al Ardealului, n învăț, un memento, o uneă în această calificare. trădează prin titlul inforiei din „Uj Magyarság“ la Budapesta e groază e depe partea acestui gres. Se trădează că e otită acolo mișcarea pori pentru mântuirea creului românesc din Ardeal mișcare extrem de serioasă, e ar putea să 'nsemne tru întărirea noastră aici o a doua desrobire.

Și asta ne impune să ne n în întregime seama de a ce putem să facem să acest congres dela Cluj. impune să participăm l fiecăreare, indiferent fiziceește nu vor putea fi românii din Ardeal acolo, lupta mare ce se 'ncepe. ne impune să tragem toate secințele acestei lupte înute, cari nu pot fi numai dierea Bucureștilor cu ceide a sta în ajutorul baului românesc din Ardeal. impune să tragem toate secințele întâi de toate noi acasă. Să nu ne denem banul muncit cu truromânească la bănci cari t diriguite dela Budaști, să nu precupețim iniivelor românești banul romesc ce-l dedeam până acuma, direct sau indirect, pentru inițiative și pentru îmbuibări minoritare.

Deunăzi am reprodus în aceste coloane apelul făcut de centrala dela Cluj a reuniunilor de comercianți, industriași și muncitori români din Ardeal, ca să ne transpunem fiecare antirevizionismul pe planul practic, nedându-ne banul la străini pentru lucruri și lucrări ce le putem avea dela ai noștri. Congresul economic dela Cluj e o continuare a acestui apel. Adecă ar trebui cel puțin să fie. Să nu uităm: Felul cum vede Budapesta că ar trebui să fie, ne este un îndemn și o poruncă ca să-l concepem și noi așa cum ni-l vede dușmanul.

EXEMPLE SÂRBEȘTI

Condamnarea jupânilor budapestani dela firma „Nașici“

Există la Budapesta o societate evreiască de exploatări de păduri, al cărei consiliu de administrație se întrunește odată pe an la Geneva, pentruca să poată spune că-și are centrala acolo, adecă că nu-i, mă rog, câtuși de puțin budapestană.

Camuflarea își are rostul ei. Pentrucă firma aceasta devastează pădurile unor țări cărora Budapesta le poartă drăcește sâmbetele: sub firma „Nașici“ și „Podravina“ pe-ale Iugoslaviei, sub firma „Lomaș“ pe-ale Ardealului românesc iar de câțiva ani încoace și pe-ale Munteniei și Moldovei.

Sucursala din România a acestei „elvețiene“ „Nașici“ s'a făcut în anii trecuți faimoasă printr'un proces de care a știut scăpa cu o simplă amendă de 10 milioane, transformată apoi în impozit restant. Fusese denunțată și dovedită că a frustrat statul cu vr'un miliard de lei prin evaziuni fiscale făcute prin contabilitate mincinoasă și prin mituiri, și i se adusese acuzația, rămasă până azi necercetată, că și-a însușit în Săcuime averi de zeci și zeci de milioane ce trebuiau să treacă la stat, fiindc'au fost ale armatelor dușmane. Constatările anchetei judiciare și-ale celei fiscale au dus la amendarea jupânilor budapestani cu 350 de milioane, pentruca să vedem apoi că li se reduce amenda la zece milioane și li se schimbă în impozit, iar apoi că intermediarul care a predat mita controlorilor fiscali incorecți și care era 'n același timp denunțătorul potlogăriilor societății „Lomaș“, ajunge singur la 'nchisoare, în vreme ce jupânii budapestani au rămas neurmăriți și nepedepsiți, ca să-și arate pieptul împănat cu decorații românești și să continue să devasteze după plan budapestan pădurile țării, de astă dată nu numai pe-ale Ardealului ci și-ale țării mame.

Ceea ce s'a întâmplat la noi — adecă numai partea 'ntâia a ei — s'a întâmplat și 'n Iugoslavia. „Nașici“ și „Podravina“ au săvârșit și-acolo evaziuni fiscale, au mituit slujbași și demnitari ai statului, și au eludat legea agrară, scutindu-și de expropriere niște păduri și moșii, cu cari, în plus, au excrocat și pe un conte unguresc dela care le aveau. Deosebirea dintre cele întâmplate la noi și la sârbi începe cu partea a doua a afacerii: cu urmărirea pungașilor și-a cozilor de topor. Se știe (din coloanele noastre cel puțin, fiindcă presa românească n'a prea luat cunoștință de pățaniile din Iugoslavia ale jupânilor budapestani dela „Lomaș“ alias „Nasici“ alias „Podravina“), că Iugoslavia a băgat la închisoare preventivă pe un fost ministru care a îngăduit eludarea legii agrare, pe mai mulți slujbași superiori cari s'au lăsat mituiți de jupânii budapestani; și pe aproape toți funcționarii firmei, începând cu directorii de-a 'ntâia și de-a doua mână, și că a pus pe banca judecății nu mai puțin de 107 acuzați.

Procesul s'a 'nceput la 9 Mai crt. la tribunalul dela Osiek, anunțat și de agenția noastră telegrafică „Rador“, pentruca apoi să nu ne mai dea nicio știre despre mersul desbaterilor.

Luni apoi, după mai bine de o jumătate de an de desbateri, tribunalul a dat sentința. O sentință care ar trebui făcută cunoscută la noi în cercuri cât mai largi, pentruca să 'ncepem în sfârșit să învățăm și noi din exemplele ce ni le tot dă Iugoslavia. O semnalăm cu-atât mai vârtos (și anume după semioficiosul guvernului maghiar „Budapesti Hirlap“, din 19 Nov.), cu cât în presa noastră n'a fost încă arătată.

Fostul ministru al pădurilor care a mijlocit eludarea legii agrade, Nicola Nikici, a fost condamnat la patru ani temniță grea și la pierderea pe veci a drepturilor cetățenești. Mituitul dr. Ievremovici, mâna dreaptă a fostului ministru Nicola Nikici, astăzi deputat guvernamental, a fost osândit la trei ani temniță grea. O altă coadă de topor, Svetozar Grgin, a fost condamnat la un an și jumătate recluziune. Directorul general al firmei, Alexandru Schor, a fost condamnat la opt ani de temniță grea, la 200 de mii de dinari amendă și la pierderea drepturilor cetățenești. Un alt director al firmei, Adolf Schlesinger, a fost condamnat la 7 ani temniță grea, iar frate-său Filip la 2 ani și jumătate temniță grea. Un blazonat al firmei, baronul Victor Gurtmann, a fost osândit la 16 luni temniță grea, directorul „Podravinei“ Zoltan Herzog la un an închisoare, iar alți 40 de funcționari ai firmei la închisoare dela 2 luni până la doi ani.

La pedepsele acestea se adaugă o amendă fiscală de 113 milioane dinari, pentru care s'a pus sechestru îndată după descoperirea potlogăriilor, și firește a rămas definitivă.

Aceasta-i paralela. A lui „Lomaș“ dela noi, și a suratelor ei din Iugoslavia.

Invățul ce se trage din ea, să-l tragă fiecine.

Examene de piloți la Budapesta

La aierodromul dela Mátyásföld de lângă Budapesta s'au făcut la 14 Nov. examene teoretice și practice de piloți, cu absolvenții din Societatea sportivă budapestană (BSE) și noului curs de pilotaj început la sfârșitul verii. Dovadă că e vorba de piloți militari, examenul s'a dat în fața unei comisii militare, alcătuită din lt. col. Kara, inspectorul aviatic Schutz și din alții asemenea. (V. ziarul „Pesti Hirlap“ din 15 crt.)

Răvașe

Gazeta budapestană „Uj Magyaság“ se revoltă în numărul din 17 crt. că institutul de pensii din Bratislava s'a adresat justiției ca să liciteze averea și biserica parohiei protestante ungurești din satul Saloka din Slovacia, fiindcă nu și-a plătit de vreme 'ndelungată cotizațiile la casa de pensii. Demersul — spune gazeta budapestană — a stârnit mare consternare, deoarece nu s'a mai pomenit să se scoată la licitație o biserică.

Gazeta gömböșistă minte. In colecția „Gazetei Antirevizioniste“ se pot găsi nenumărate astfel de cazuri, adevărat că nu din Cehoslovacia, unde de fapt nu vor fi fost, ci din fericita țară a regentului Horthy.

*

„Magyaság“ din 17 crt. arată că la Tiszatardos, din apropierea Dobrifinului, s'a spânzurat din pricina mizeriei un țăran, Ion Román (Román, ca nume de familie, nu există în onomastica maghiară ci numai într'a noastră), și a lăsat ca explicație o scrisoare în versuri, al cărei început vine pe românește așa:

„Mor pentrucă e rea viața..“

Ne face atenți acest caz să nu vedem în toți cei cari mor de foame în Ungaria niște urmași ai lui Arpad.

*

In numărul din 17 crt. al oficiosului revizionist „Pesti Hirlap“ s'a publicat o știre intitulată astfel: „Au năpădit drumurile mai umblate ale țării cerșetorii“. E vorba de o reproducere din „Köztelek“, organul Asociației agricole OMGE, și se arată 'n ea că vin din toate părțile țării știri alarmante că-s pline drumurile Ungariei de săteni cari cerșesc, și că ar trebui să intervină administrația să-i oprească acasă, deoarece pot să devină o primejdie. Apelul se 'ncheie cu cuvintele: „Trebue apărată în toată țara cu toată energia siguranța publică în contra unei năvăle de iarnă a lăcustelor, pentrucă-i nu numai în interesul moșierilor neapărați, ci-i și o chestie a onoarei maghiare“.

Intr'adevăr, bine zis! Cum s'a și putut uita că-i chestie de onoare maghiară să se desgrocpe din legile lui Werböczy oprelișteа mutării dintr'un loc în altul a „legaților gliei“, botezați astăzi, tot pentruca onoarea maghiară să fie deplină, „lăcuste“!

Alte lucruri despre Universitatea dela Tirnavia

La 'nceputul acestei luni, precum am mai arătat în coloanele noastre, s'a dat la Târnava, în Slovacia apuseană, un răspuns după cuviință falsificatorilor dela Budapesta, cari au serbat în Septemvrie anul acesta jubileul de 300 de ani al Universității budapestane, existentă numai de 158 de ani. Ungurii au sărbătorit ca înființare a Universității lor înființarea vestifei Universități iezuite din Târnava, ca și cum adecă Universitatea de-acolo, și ea ungurească, ar fi fost mutată la 1777 la Budapesta. Cehoslovacii li-au răspuns deci prompt și după cuviință: au sărbătorit în prezența unor numeroși delegați francezi, iugolavi și bulgari (noi se vede c'am lipsit, și nu pricepem de loc această absență!) adevăratul tricentenar al adevăratei Universități, arătând toată falsificarea.

Răspunsul acesta usturător și comentariile din presa cehoslovacă au supărat grozav pe domnii dela Budapesta. Președintele Ligii Revizioniste Franz Herczeg (fost Herzog) i-a închinat un foarte enervat articol în „Pesti Hirlap" din 17 crt., care se încheie cu un apel la savanții Ungariei ca să pună lucrurile la punct, și dacă n'au un organ științific de publicitate pe seama străinătății ca să apere trecutul Ungariei, să-i creieze cu toată urgența.

Reținem din articolul lui Herczeg Ferencz următorul amănunt, reprodus cu semne de mirare din din revista cehoslovacă „L'Europe Centrale": Că Universitatea din Tirnava n'a fost ungurească, ci a fost „o Universitate a slavilor și ***a românilor*** de sub Carpați".

Acelaș lucru, că avem și noi ceva comun cu Universitatea ce s'a comemorat la Târnava, îl spune și „Narodni Listy", dupăcum arată „Budapesti Hirlap" din 17 Noemvrie. Cităm:

„La Universitatea dela Târnava s'a cultivat colaborarea culturală slavă. Pe vremea aceea relațiile culturale dintre cehi și slovaci erau neasemuit mai puternice decât cele dintre slovaci și maghiari. In tipografia Universității au apărut mult mai multe cărți slave, adecă slovace, cehe, croate, slovene și rusnece decât ungurești. Locul acesta a fost locul de colaborare al slavilor ***și al românilor.***"

Articolul de două pagini întregi al lui „Budapesti Hirlap" încearcă să desmintă pe cehoslovaci, susținând că înseși literile fundaționale ale mitropolitului Pazman dovedesc că Universitatea a avut să fie maghiară, fiindcă a fost înființată „pentru propagarea culturii *maghiare* („ad culturam *Ungaricam*"' ceea ce înseamnă a Ungariei și nu ungurească), apoi că a trebuit să fie ungurească fiindcă a fost iezuită și fiindcă ordinul iezuit din Ungaria a fost etnicește unguresc, dovadă că la 1608, când dieta protestantă a 'ncercat să-i izgonească, Pazman a protestat spunând că nu pot fi despuiați de drepturi niște cetățeni maghiari (ceea ce nu înseamnă numai decât unguri de sânge), iar pe urmă că statistica pe naționalități a studenților ar dovedi o preponderanță ungurească. Statistica aceasta e arătată pe apucate, fără indicări precise. Deci reținem din ea numai un amănunt care ne privește, că la 1636/36 a fost la Tirnavia un student valah.

Privitor la noi, articolul lui „Budapesti Hirlap" mai are următoarele cuvinte:

„Afirmația cehă că deja în secolul al 17-lea Universitatea dela Tirnavia" a fost locul de colaborare al slavilor și al românilor", e deadreptul un comic istoric. Matriculele Universității nu amintesc decât foarte arareori câte un „valachus". A putut avea aceasta o însemnătate politică și culturală mai serioasă? Valahii trăiau încă pe vremea aceea din punctul de vedere al conștiinței istorice naționale o vieață cu totului ca a plantelor, vegetativă".

Ironia lui „Budapesti Hirlap" e deplasată. In orice caz istoricescul articol al semioficiosului guvernului n'a putut fi văzut înainte de a trece la tipografie nici de ministrul de culte Homan, președintele istoricilor maghiari, și nici de istoricul Szegfü, în a căror „Istorie a Ungariei" scrisă în comun e spus negru pe alb acest lucru: că slovacii au devenit majoritari în Slovacia numai dupăce s'au slavizat prin secolul al 17-lea valahii de-acolo. Ceea ce înseamnă că principalii istorici de astăzi ai Ungariei ne dau până în secolul al 17-lea în fosta Ungarie nordică — în Slovacia — o importanță numerică pe care nici istoricii noștri n'o presupuneau. Și că n'am avut acolo o vieață ca a plantelor, o dovedesc destule documente, tot de origine maghiară. Printre altele cele despre puternicele bresle păstorești, despre Valaška Slobodna, ce le-am avut și 'n secolul al 17-lea pe versantul de miazăzi al Tatrei.

Inaugurarea legăturii radiofonice între România și America

Azi săptămâna s'a făcut inaugurarea legăturii radiofonice directe între România și America, transmițându-se dela postul nostru de radiodifuziune ascultătorilor americani un program de muzică românească populară, precedată de cuvântări ale d-lor Leland Harrison, ministrul Statelor Unite la București, și N. Titulescu, ministrul nostru de externe.

D. *N. Titulescu* a rostit în englezește următoarea cuvântare:

„De aș lua cuvântul în una sau în toate calitățile, așa amabil reamintite de valorosul domniilor voastre reprezentant în România, aș simți aceiași plăcere pentru această primă ocazie care mi se prezintă de a vorbi la radiodifuziune direct cetățenilor marei republici americane și de a-i asigura de înalta stimă pe care națiunea română o are pentru ei și pentru țara lor.

Vizita mea în capitala d-voastre, făcută acum zece ani, la aceiași epocă, va rămânea printre amintirile mele cele mai scumpe.

Noi, românii, suntem un popor de peste 19 milioane oameni, omogen ca rasă, limbă și cultură, și descendenți ai acelor legiuni romane cari, cu o mie de ani înainte de descoperirea Americei de către Christofor Columb, apărau pe aceste meleguri o veche civilizație împotriva năvălirilor barbare.

Războiul mondial a avut, printre altele, ca rezultat, să fie înghițit de românilor, pentru prima dată, trăiască și să lucreze împreună ca o națiune unită, adânc devotată Suveranului ei.

Azi din nou pacea este amenințată. In ce mă privește pe mine vă asigur în chip solemn că inima mea se va strădui să lupte pentru cauza păcii, atât în concepcerea treburilor ei interne, cât și în consiliile organismelor create pentru a menține pacea: Societatea Ințelegere, Ințelegerea Balcanică și mai presus de toate Societatea Națiunilor.

Trăiască America!"

Soldatesca ungurească

„Pesti Hirlap" și celelalte ziare budapestane din 19 crt. anunță că un sublocotenent din Győr, Alex. Balaton, a împușcat mortal pe un lucrător cu numele Marton Odor, pentrucă acesta, fiind la lucru la 'ncărcatul vagoanelor și fiind călcat de sublocotenentul ce venea pe marginea liniei ferate cu bicicleta, a spus ofițerului că nu e locul bicicletelor pe acolo. Sublocotenentul l-a amenințat să-și țină gura punându-i revolverul în piept. Fiindcă lucrătorul a continuat să vorbească, sublocotenentul a tras și l-a culcat la pământ.

Din raiul horthist

Controlorul genevez al finanțelor maghiare, Tyler, arată în raportul despre trimestrul al 3-lea apărut în ziarele budapestane din 5 Noemvrie, că situația Ungariei s'a caracterizat în acea epocă a anului de față prin stagnare și apoi printr'o regresie economică, și prin scumpirea banului, care a făcut să se ridice ca preț, dar nu și 'n cantitate, mărfurile exportate. Bugetul țării a fost sporit, iar datoria a crescut cu 12 la sută. Deficitul uzinelor statului e mai mare cu 14 la sută decât în perioada precedentă.

Citiți și Răspândiți „Gazeta Antirevizionistă"

Cuprinsul, mijloacele și scopul revizuirii ungare

V.

de Alexandru Olteanu

Moțiunile românilor, sașilor și șvabilor au convins pe unguri că concepția „națiunii politice ungare unitare și indivizibile", expusă în vechea lege a naționalităților, este perimată și istoria și-a pronunțat verdictul asupra ei.[1]) Această concepție, care construise națiunea numai pe autoritatea și interesele politice ale statului, este incompatibilă cu spiritul tratatelor. Deaceea revizionismul ungar a căutat o altă „doctrină", care să respecte măcar ca formă principiul naționalităților și dreptul de autodeterminare al popoarelor și să servească naționalităților deslipite cuvenitele garanții că drepturile lor naționale vor fi respectate într'o Ungarie reîntegrată.

Noua doctrină, numită „neonaționalism", a fost lansată de profesorul Ladislau Ottlik, șeful cabinetului primministerial, în revista „Magyar Szemle" din Aprilie 1929, după cum urmează:

„Neonaționalismul favorizează neopatriotismul, concepția după care moștenirea Sfântului Stefan nu aparține majoritarilor sau minoritarilor, nu este apanajul exclusiv al claselor dominante sau al ungurilor, ci al tuturor acelora ai căror strămoși se odihnesc la poalele Carpaților și cari au sângerat și suferit pentru acest pământ".

„Neopatriotismul sfidează antagonismul dintre unguri, croați, slovaci și români ardeleni, convins că aceste popoare nu-și pot soluționa problemele decât cu un sprijin reciproc. De zece ani lumea s'a schimbat foarte mult. Rolul nostru de pater familias s'a transformat într'un rol de primus inter pares. Dar se știe și peste granițele trianonice că împăciuirea nu este numai interesul nostru".

„Situația din Ardeal dintr'un anumit punct de vedere este mai avantajoasă, iar din alt punct de vedere mai dificilă decât cea din Slovacia. Granițele geografice ale Ardealului sunt limpezi și cu tradiții puternice, indicând unica soluțiune: uniunea celor trei națiuni. Românul ardelean, de fapt, are o origine comună cu vecinii săi, deci cu drept cuvânt se consideră o rasă comună cu aceștia. Iată motivul pentru care imperialismul românesc este capabil de o rezistență mai mare decât statul Iugoslav sau Cehoslovac. In plus intelectualii români din Ardeal sunt cei mai porniți contra noastră, fiind constituiți în clase sociale bine distincte. Iobăgia valahă, în trecut fără îndoială a fost privită cu oarecare dispreț, sau, în cel mai bun caz, cu o compătimire indulgentă. Prin urmare, schimbarea de regim a produs efecte mult mai radicale în Ardeal decât în Croația sau Slovacia„.

„Din acest punct de vedere nu este permis să supraprețuim neînțelegerea din ce în ce mai pronunțată dintre ardeleni și regățeni. Generația contimporană nu se poate schimba, deci, trebue să dispară și să crească generația nouă în spiritul de dominație, care liberată de ura contra minorităților probabil că va reveni la evoluția normală și va realiza Transilvania independentă și uniunea celor trei națiuni."

Această doctrină, cu toată vivitatea ei, a obținut un oarecare succes în străinătate. Contele Ștefan Bethlen o prezintă ca „cea mai bună soluție pentru înlăturarea antagonismului româno-ungar. Numai vechile naționalități desrobite nu vrea să înțeleagă splendoarea ei și nu sunt dispuse să o accepte spre reîntegrarea urgentă a moștenirei Sfântului Stefan, sprijinindu-se pe dreptul de autodeterminare și majoritatea numerică, ele sunt hotărîte în apere independența lor politică și națională până la ultima picătură de sânge.

Revizioniștii unguri își dau seama de forța de rezistență a statului român. Printre croați și slovaci s'au găsit un Radić și Jehlicica, cari fie din ambiție personală, fie din ură nejustificată contra cehilor și sârbilor au emigrat în străinătate și au uneltit împotriva statelor Iugoslav și Cehoslovac. Acțiunea lor a fost speculată foarte inteligent de guvernele ungare în interesul

[1]) Legea naționalităților din 1868 spune în preambulul ei: „Conform constituției, din punct de vedere politic, toți cetățenii Țării Ungurești aparțin aceleiaș națiuni: națiunea ungară unitară și indivizibilă. Intrebuințarea diferitelor limbi numai într'atâta poate constitui obiectul unei legiferări speciale, întrucât o reclamă unitatea țării și bunul mers al administrației și al justiției".

Pentru apărarea prestigiului gazetăriei românești

Sindicatul Presei Române din Ardeal și Bănat ține azi la Cluj o adunare plenară de comitet, ale cărei hotărîri e bine să fie luate în seamă de toată obștea românească.

Sunt în programul ședinței două puncte importante:

Intâiul, o protestare la justiție în contra jignitoarei uzurpări de titlu ce-o comit gazetarii minoritari, intitulându-și tripourile „Cluburi ale gazetarilor" și făcând ca lumea să creadă c'ar fi amestecați în ele și gazetarii români.

Al doilea punct ce trebue subliniat, e modificarea statutelor. Se vor modifica în sensul că nu se primesc în sindicat decât români de sânge, cu certificate de neîndoelnică moralitate.

Sunt o dovadă din partea Sindicatului Presei Române din Ardeal și Bănat preocupările acestea, că organizația ziariștilor ardeleni știe să meargă pe linia frumoasă a înaintașilor, păstrând cu demnitate gazetăriei ardelene și caracterul național și prestigiul moral prin cari a strălucit în toate timpurile de când o avem.

Amândouă aceste preocupări de breaslă sunt de o mare actualitate.

Tripoul gazetarilor îredentiști — mai e oare nevoie să o spunem — au devenit o plagă pentru aproape toate orașele din Ardeal. Autoritățile nu le dau atenție, deci rămâne să apere publicul și statul de ele, și totodată să apere prestigiul gazetăriei, ziariștii conștienți, ziariștii patrioți, cari cu tot șomajul ce e 'n presa românească din Ardeal, și cu toate ne mai pomenitele ispite, au știut să rămână departe de speluncile ziariștilor evreomaghari, și știu să meargă până la justiție, după exemplul dat de membrii din Arad ai Sindicatului Presei Române din Ardeal și Bănat

Chestiunea străinilor din presă, de altă parte, o știe toată lumea românească cât este de arzătoare. Printr'un contrast bizar al împrejurărilor, Sindicatul Presei Române din Ardeal și Bănat, care de altfel e cel mai românesc sindicat de presă d n țară, ne având decât un singur străin, introduce numeros nullus tocmai într'un moment când e vorba să se legifereze o nouă organizare a gazetăriei, care vrea să 'nlocuiască sindicatele de astăzi cu camere gazetărești, în cari românii ar figura cot la cot și bot în bot cu evreii românești și neromânești, cu ungurii, cu ucrainienii, cu nemții și cu toate celelalte neamuri ce fac gazetărie. Se 'ncepe deci o demonstrație care trebue să-și aibă efectul. Gazetarii români nu sunt numericește în situația de-a putea domina în camerele gazetărești elementele străine și'n mare parte antiromânești din presă. Acum un deceniu, când erau într'o situație cu mult mai avantajoasă decât cea de astăzi, federalizarea sindicatelor, plănuită tot pentru 'njugarea elementelor românești din presă, a căzut răpusă tot de Sindicatul dela Cluj. Nu mai amintim împrejurările epice ale acelei lupte, dar trebue să facem atenți pe cei vizați că gazetarii români din Ardeal își știu și astăzi întocmai ca atunci datoria față de gazetăria românească.

BIBLIOGRAFIE

„Budapesti Hirlap" din 15 Nov. publică un sumar al publicațiilor engleză, germană, franceză și italiană depe Octomvrie crt. ale Ligii Revizioniste, și arată că în publicația engleză („Danubian Review"), se publică un articol de politică externă al lui Spectator (Nic. Krenner dela Cluj, cel condamnat de Curtea de Casație pentru instigație în contra statului român), apoi un articol al publicistului englez Desmond Doran, care cere să se numească o comisie internațională pentru cercetarea doleanțelor minoritare din Europa centrală (vechiul desiderat dela Geneva al Ungariei), un alt articol al lui Alex. Fest, în care-i vorba de originea ungurească a Sfintei Margareta de Scoția și a ambasadorului englez de astăzi dela Roma Sir Eric Drummond, apoi un editorial în care se dau Angliei asigurări, în legătură cu faptul că Ungaria a refuzat să voteze aderarea la sancțiuni, că atunci când va fi Anglia la strântoare (sic!), Ungaria îi va răsplăti simpatiile revizioniste cu același cavalerism cu care a răsplătit-o pe Italia.

Politica dela Geneva a Ungariei

— De ce n'a aderat Ungaria la sancțiuni

Fostul prim-ministru unguresc Bethlen a publicat azi săptămâna în „Pesti Napló" un articol referitor la neaderarea Ungariei la sancțiunile hotărîte 'n contra Italiei, și justifică gestul Ungariei astfel:

„'n împotrivirea pasivă la pactul dunărean propus de Mica Înțelegere și la sistemul automaticelor sancțiuni colective, mica Ungarie învinsă n'a fost mânată nici pe departe de gândul ascuns că s'ar pregăti pentru vr'o aventură războinică, ci de-o parte de gândul simplu și logic că dacă recunoaște și garantează vecinilor printr'un tratat primit de bunăvoie granițele trianonice, ea renunță prin aceasta odată și pentru totdeauna la schimbarea lor pe cale pașnică, iar de altă parte, dacă aderă cu participarea sa ca să fie asigurat status-quo prin orice posibilități ce se pot închipui, ea distruge la adversarii ei și acel ultim motiv psihologic care i-ar putea face să admită vreodată punerea practică în aplicare a articolului 19 al pactului" (cel cu revizuirea tratatelor ce s'au dovedit neaplicabile, articol care nu se referă la tratatul dela Trianon, fiindcă acesta e demult aplicat).

Bethlen spune apoi că atâta vreme „cât nu se schimbă situația în jurul amintitului articol al 19-lea", Ungaria și 'n general toate statele învinse nu pot aproba ca să intre automatic în aplicare sancțiunile cuprinse în art. 16, pentrucă s'ar putea întâmpla „ca Liga Națiunilor să hotărască aplicarea lor pentru apărarea vr'unei măsuri nedrepte a tratatelor de pace", „poate tocmai în cont. a vr'unuia dintre statele învinse".

E vrednică de reținut această mărturisire.

Cât despre generalizarea ce o face Bethlen punând pe toate statele învinse în situația Ungariei, atunci când Bulgaria n'a procedat ca ea și când Turcia nu mai e demult la braț cu învinșii, e o simplă floare de stil, menită să mascheze cât de cât lucrul mare ce-l destăinue acest articol al lui Bethlen: că Ungaria a votat în chipul în care a votat, gândindu-se că o să se 'ntâmple să fie mâine ea agresor

Buclucuri cu numele Budapestei

Am arătat într'unul din numerele trecute că președintele Ligii Revizioniste, șvabul hunificat Francisc Herczeg, a propus prin „Pesti Hirlap" să i se deie Budapestei numele de Buda, deoarece germanii scriu numele capitalei maghiare Ofenpest, iar alți străini îl confundă cu „Bucaresi".

Acum e iarăși supărare la Budapesta din pricina confundării acesteia cu București. „Magyarság" din 19 crt. destăinue revoltat că ziarul „Kölnische Zeitung" își adresează exemplarele trimise 'n capitala maghiară: „Budapest — Rumänien".

Te pomenești că dă Dumnezeu să fie luată 'n serios propunerea lui Herczeg! Ca să avem un pic de ce râde.

Citiți și răspândiți „Gazeta Antirevizionistă"

---

ul revizuirei. Românii ardeleni, ișă, au dat dovadă de nenudrateori că consideră definitive și nestrămutabile granițele actuale ale României. Ori de câteori a fost vorba de integritatea patrimoniului național, nu a șovăit o clipă spre a demonstra lumii că vor opune ultima îndârjire oricărui plan de revizuire a Tratatului dela Trianon.

Tocmai deaceea, contele Bethlen nu a avut curajul să vorbească la Londra de „separarea Ardealului de România", ci speculând credulitatea engleză, a mulțumit să preconizeze pentru Ardeal o autonomie teritorială conform formulei „uniunii lor trei națiuni".

Autonomia Ardealului o fost propusă pentru primaoară de patriatul Nicolae Nagy. După părerea sa, Tratatul dela Trianon ar constitui „un obstacol destructibil al apropierii româno-ungare", apropiere pretată mai ales pentru contrabalansarea slavilor, cari, în urma războiului mondial, ar fi dobândit o preponderanță primejdioasă în Europa Centrală. România din cauza Ardealului ar fi constrânsă să se înarmeze contra vecinilor săi bulgari și unguri, deopotrivă de periculoși pentru existența ei. Crede că, în astfel de condițiuni, ea ar avea nevoie imperioasă de prietenia Ungariei. „Există o singură soluție — încheie el: — teritoriile situate între granițele actuale și Piatra Craiului să fie restituite Ungariei, iar pentru restul Ardealului să se acorde o largă autonomie. Cum în timpurile vechi principatul ardelean independent a cumpănit rivalitatea dintre Habsburgi și Puterea Otomană, tot astfel Ardealul autonom, o formațiune tampon, ar constitui o puternică legătură între România și Ungaria".

Teza d-lui Nagy la început nu a fost luată în serios. Mai târziu, însă, cercurile budapestane au găsit că este cea mai potrivită formulă pentru a menaja susceptibilitățile interesaților și — după cum am văzut — au declarat-o principalul punct al programului revizionist. După părerea lor autonomia Ardealului ar calma spiritele și ar fi o salvare pentru minoritățile ungare dela noi.

Astfel ne putem explica rapiditatea cu care neonaționalismul și ideile autonomiste s'au strecurat în presa și politica ungară din România; ele au inspirat discursul deputatului Nandor Hegedüs rostit în discuția la mesaj din 1929, prin care a solicitat: 1. Introducerea în viața noastră de stat a unui sistem complet autonomist minoritar. 2. Introducerea limbilor minoritare în administrația statului, și 3. Primirea într'un număr nelimitat sau cel puțin proporțional a minorităților în funcțiunile de stat.

Aceste deziderate exagerate au fost complectate prin răspunsul partidului maghiar dat la noul proiect de lege administrativă, prin care a cerut legiferarea următoarelor puncte: 1) O autonomie desăvârșită în administrația statului, funcționarii (inclusiv pretorii și notarii) fiind aleși de populație. 2) Desființarea tutelei administrative. 3) Funcționarii să aibă dreptul de a refuza executarea acelor ordine ale autorităților superioare, cari li se par a fi contra legilor, și 4) Consiliile județene și municipale să nu poată fi disolvate.[1])

Comentariile presei sunt și mai frapante. D. dr. Árpád Paál nu se mulțumește cu autonomia administrativă și culturală, ci revendică pentru regiunile locuite în majoritate de minoritari o autonomie teritorială. „Țara Românească" — spune — nu este ca atare patria minorităților, patria lor este căminul (vatra, familia) acel cerc de activitate, care este destinat să constitue temeliile autonomiei teritoriale, cu excluderea desăvârșită a influenței statului".[1])

Aceste străduinți autonomiste nu s'ar putea admite nici în cea mai revoluționară doctrină de drept internațional. Ele urmăresc micșorarea progresivă a suveranității și autorității statului român până la complectă lor desființare. „Deslipirea Ardealului dela corpul României și realipirea lui Ungariei — scrie d. Anton Pap, directorul institutului statistic din Budapesta — nu se poate face brusc deocamdată trebue să i se acorde o autonomie, apoi independența de stat."[2])

Unii doctrinari unguri se opun hotărît planului de revizuire preconizat de lordul Rothermere. „Revizuirea — spune contele Iosif Károlyi — nu ni-ar aduce niciun avantaj. Ungaria prin revizuire nu ar redo-

[1]) Ziarul „Temesvári Hirlap" din 25 Mai 1929.

[1]) Ziarul „Keleti Ujság" din 25 Decemvrie 1928.

[2]) „Revue de la Société Hongroise de Statistique. Budapesta. 1926.

Lume care se mâncă pentru un salut întârziat

Fostul consul al Franței la Budapesta, Louis de Vienne, a publicat în n-rul din urmă al lui „Nouvelle Revue de Hongrie" un articol uluitor, în care justifică revizionismul unguresc și ia apărarea grofilor, deplângându-i că nu le merge așa de strălucit ca 'n trecut, și spunând că nici pomeneală nu-i și n'a fost în Ungaria de oprimare nemeșească, și că s'a convins personal despre asta, deoarece în nicio țară din lume lumea de diferite stări sociale dela țară nu se salută așa de drăguț ca 'n Ungaria, ceea ce nu poate fi dovadă a unui trecut de robie și de diferențierii apăsătoare de castă.

In vreme ce-i apărea la Budapesta acest articol uluitor, în unele părți ale Ungariei s'au întâmplat niște lucruri nostime de tot. Primnotarul județului Borșod a fost destituit din slujbă fiindcă într'un rând n'a salutat pe prefect, iar în alt rând a stat în sala de ședințe întors puțin cu spatele spre domnul fișpan. La Székesfehérvár s'a început anchetă în contra a cinci slujbași superiori, tot pentru motive de-acestea. Și s'o fi repetat această confirmare a afirmațiilor din articolul lui De Vienne și 'n alte părți, de vreme ce deputatul Ștefan Milotai, directorul gazetei guvernamentale (fostă eckhardistă) „Uj Magyarság", s'a văzut nevoit să 'nchine în numărul din 17 crt. al gazetei sale un articol de fond acestei nostime chestii.

„Slujbași publici maghiari — spune d. Milotai —, domni dela varmeghie, medici de spitale și medici șefi, se denunță unul pe altul și cer autorităților superioare sancțiuni, pentrucă subalternii n'au dat la timp binețe superiorilor, sau pentrucă superiorii n'au invitat pe subalterni la serbarea pomului de Crăciun. In alte părți primarul denunță pe slujbașul dela uzina electrică, pentrucă nu i-a trimis la timp bărbierul ca să se poată rade, iar slujbașul dela uzină cere primarului satisfacție cavalerească pentru ofensa suferită în chipul acesta. Pretutindeni, fiecine vrea vrea să arate celuilalt că el e mai mare domn, iar intelectualii și întreg aparatul public din partea locului stă și pândește să vadă cine va avea dreptate. Cine rămâne mai prejos, sau cine ajunge deasupra în procesele pentru cântarea onorurilor și a cinstei. Fișpanii dau interviewari în dreapta și în stânga, și în ultimă linie toată lumea trage cu ochiul spre ministere, ca să vadă: cine va cădea din pricina unei întârziate ridicări de pălărie, sau a unei bărbieriri întârziate a primarului".

D. Milotay mai spune multe, dar e deajuns cât am citat. Din articolul său se desprinde constatarea, că lupta aceasta fratricidă, pânda aceasta ca să vadă dacă cei de poziție socială inferioară îi salută sau ba precum se cade într'o țară de iobagi, este generală în Ungaria, și se accentuează de o vreme încoace din ce în ce mai mult.

Așa rămâne d. De Vienne cu „constatările" sale „personale" și cu exclamația ce i-au pus-o sub condei aceste constatări: „Dacă așa se prezintă o domnie de castă, atunci trăiască domnia de castă".

La ședința din 14 crt. a comitetului județean al județului Pest (cf. „Magyarság" din 15 Nov.) s'a arătat că la Kiskunfélegyháza au murit în luna Octomvrie 444 de sugaci. Prim-medicul județean care a făcut acest raport, a uitat s'arate câți s'au născut în orașul amintit în cursul acestui an, pentruca să nu se vadă cumva că au murit într'o lună toți născuții din decursul anului.

† Protopopul Fabriciu Manuilă

Din rândurile conducătorilor încercați ai românilor depe această graniță a plecat la cele veșnice un păstor și-un luptător în cel mai bun înțeles al cuvântului: protopopul Lipovii Fabriciu Manuilă.

Neamul românesc, biserica și Liga Antirevizionistă au pierdut într'ânsul un român care a știut să fie în cele dintâi rânduri în toate luptele românești depe această graniță, un conducător care

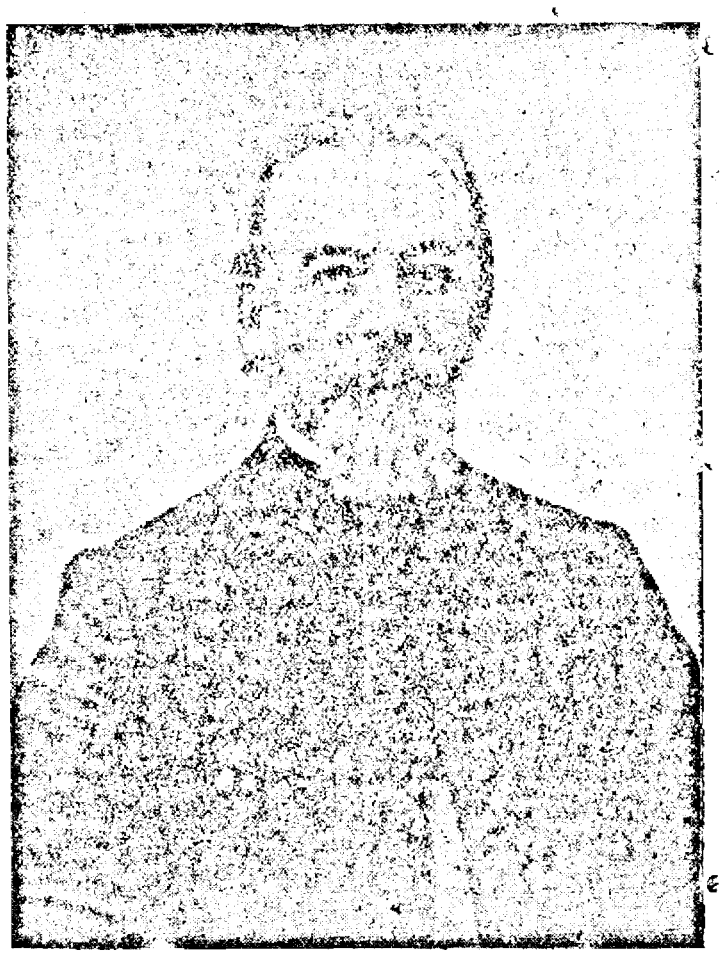

s'a ferit întotdeauna de onoruri, înțelegând că o luptă trebue purtată de dragul idealului, și un propovăduitor al cuvântului Domnului care a știut să facă din biserică o realitate la toți cari au stat sub păstorirea sa, începându-și apostolatul cu exemplul propriei sale vieți.

Născut la Sâmbăteni, din familie preoțească, Fabriciu Manuilă a știut să dea preoției sale nimbul preoției ereditare a popilor noștri de demult, păstorindu-și întâi consătenii, și anume 'n chipul popilor voivozi, conducători întru toate ai satului de sub mâna lor. Ne vom face o datorie să evocăm în coloanele acestea multele amintiri ce se leagă de păstorirea lui din Sâmbăteni, pentrucă sunt o explicație a chipului cum s'a putut păstra atâtea veacuri neatinsă românitatea acestei granițe etnice, deși străinul a asăltat-o cu o furie în fața căreia numai o minune ne putea mântui.

Dela Sâmbăteni, protopopul Manuilă a trecut protopop la Lipova, fiind totodată asesor consistorial și președinte al „Astrei" din district, pe care a 'nzestrat-o — caz de sigur rarism — cu un palat propriu. Și-acolo, ca și pân'atunci la Sâmbăteni părintele Manuilă a fost mereu în fruntea luptelor naționale purtate pe Murășul arădan, avându-și partea leului în campaniile electorale și în luptele pentru păstrarea școlilor românești amenințate de legile lui Apponyi. Când se va scrie istoricul statificărilor de școli din părțile acestea și se va arăta c[illegible] la Sâmbăteni în loc să pierdem cele două școli ce le aveam s'[illegible] adaos la ele încă una, va trebu[illegible] să se spună că s'a întâmplat a[illegible] ceasta pentrucă a fost preot acolo Fabriciu Manuilă, dupăcum t[illegible] fiindcă Manuilă a fost protopopul tractului, în districtul Lipov[illegible] românii au știut să steie țepen[illegible] pe picioarele lor. Din pricina acea[illegible]sta casa protopopului Manuilă [illegible] fost mereu păzită de jandarmi [illegible] timpul războiului, lucru care [illegible] loc să-l strunească, l-a făcut [illegible] protopopul Lipovii și mai încă [illegible]păținat în afirmarea sa românească. La adunarea dela Alba-Iulia pro[illegible]topopul Manuilă a fost în frunte[illegible] marei delegații a districtului, al[illegible]turi de cei doi exemplari fii [illegible] săi, Sabin, directorul de azi [illegible] Oficiului de demografie și rece[illegible]sământ, și Camil, secretarul g[illegible]neral al Camerei de comerț d[illegible] Timișoara. A fost apoi răsplă[illegible] de popor pentru luptele sale [illegible] decenii alegându-l senator în p[illegible]mul parlament al țării întregi[illegible] dar protopopul Manuilă s'a [illegible] îndată după 'ntâia legislatură [illegible] o parte, înțelegând că n'are [illegible] căuta în politica cea nouă. A s[illegible] mai departe între ai săi, luptâ[illegible] pentru propășirea satelor depe M[illegible]rășul arădan și organizând ap[illegible] când s'a dat semnalul luptei a[illegible]tirevizioniste, una dintre cele m[illegible] puternice secții ale Ligii Anti[illegible]vizioniste, în districtul Lipovii.

A coborît cu el în groapă [illegible]rar exemplu de român adevăr[illegible] Pentru asta, la moartea lui nu [illegible] adeverit vorba poetului: „De r[illegible] din codru-o rămurea, ce-i p[illegible] codrului de ea..." Inmormânta[illegible] protopopului Fabriciu Manuilă [illegible] fost un adevărat exemplu de r[illegible]plată obștească a unei muceni[illegible] închinate obștii. Numai marii c[illegible]ducători se îngroapă așa. S'a [illegible]pus pe mormântul lui prino[illegible] unui belșug de comori suflete[illegible] sădite de el, cari rămân deal[illegible]gul vremurilor. Fiindcă ceea [illegible] a făcut protopopul Fabriciu M[illegible]nuilă din păstoriții săi, rămâ[illegible] prin ani și ani, ca să se ada[illegible] la tezaurul de comori sufle[illegible] ale românilor acestei granițe.

---

bândi nimic din teritoriile indispensabile industriei noastre, nici măcar hotarele strategice. In cazul când Ungaria ar consimți la o astfel de revizuire, ar trebui să renunțe sincer la restul teritóriilor pierdute, ceeace ar însemna renunțarea la drepturile noastre istorice. Prin județele Timiș-Torontal, Arad, Bihor, Sălaj, Sătmar și Maramureș, Ungaria ar recâștiga numai teritorii agrare, cari i-ar impune o goană și mai intensivă după debușeuri, provocând conflicte noi".[1])

Se spune că „zona rothermeriană" ar fi locuită în majoritate de unguri. Ori, populația acestor regiuni revendicate, după limbă, s'a repartizat astfel în 1910:[2])

Județele	Români	Unguri	Germani	Slovaci	Sârbi	Diferite naționalități
Timiș	169.030	79.960	165.883	3 680	69.905	12.977
Severin	366 682	33.787	55.883	2.908	14 674	22.813
Arad	239.751	24.215	33.695	5.451	2.138	4.138
Sălaj	136.087	87.312	816	3.727	6	2.192
Bihor	265.9[illegible]8	365.642	3 599	8.457	122	3 383
Sătmar	119 760	268.385	6.670	452	—	1.392
Maramureș	84.510	52.964	59.552	503	34.160	142
Total	1,381.218	912.265	331.098	25.151	121.005	47.033

Făcând abstracție de județul Arad în care românii chiar și înainte de război au constituit o majoritate absolută, în urma Tratatului dela Trianon, în anul 1920, populația ungară și cea românească a județelor Maramureș, Sătmar, Sălaj, Bihor și Timiș-Torontal s'a repartiza astfel:

Județele	Teritoriul în km²	Români	Unguri	Pop. totală
Maramureș	3.381	79.482	13.607	153.350
Sătmar	4.902	164.827	95.984	320 747
Sălaj	3.815	139.771	70.601	226 510
Bihor	7.897	276.772	172 850	490 517
Timiș-Torontal	7.313	171.111	69.364	489.752
Total	27 308	831.963	422.406	1,680.876

Deci, ungurii, chiar în anul 1910 au obținut o majoritate relativă față de români numai în județele Bihor și Sătmar, iar în urma Tratatului dela Trianon, regiunile pur ungare ale acestor județe fiind lăsate sub stăpânirea ungară, românii obțin majoritate peste tot.

[1]) „Ujság" (Budapesta) din 31 Martie 1929.

[2]) Statistica oficială publicată în 1912 și reeditată de J. Ursu; Pourquoi la Roumanie a fait la guerre. Paris 1918. pp. 40.-1.

A apărut și s'a pus în vânzare la librării și la toate chioșcurile și depozitele de ziare

Calendarul pe 1936 al ziarului „Universul",

cel mai strălucit calendar ce s'a pomenit până astăzi la noi.
Grăbiți-vă să nu pierdeți ocazia de a-l avea în casa D-Voastră!
Prețul 50 de lei.

Spionajul nemțesc din Cehoslovacia

Tribunalul din Most a dat la [illegible] Noemvrie sentința în cel mai m[illegible] proces de spionaj ce a fost pân[illegible] cum în Cehoslovacia.

12 persoane erau acuzate [illegible] trădare de secrete militare și [illegible] pregătirea unei lovituri împo[illegible] republicii. Majoritatea acuzaț[illegible] sunt foști membri ai partidu[illegible] național-socialist german din Ce[illegible]slovacia, care fusese dizolvat, [illegible] ulterior au întrat în partidul h[illegible]lerist al lui Henlein. Procesul a [illegible]rat 16 zile. Au fost audiați [illegible] martori, doi experțimilitari, și [illegible]tru experți medicali.

Un acuzat a fost condamnat [illegible] 15 ani închisoare, altul la 14 [illegible] și șapte la câte 12 ani închiso[illegible] precum și la pierderea dreptur[illegible] civile. Trei acuzați au fost a[illegible]tați din lipsă de dovezi.

„Treizeci de milioane de unguri"

— O critică aspră a rasismului gömböşist

In gazeta astăzi bethlenistă „Magyarság" din 17 Nov. s'a pu-at un articol interesant al lui Ioan Papp, sub titlul: „Organi-a apei-morţilor".

E vorba de nişte discursuri ce ţinut la o adunare a sa dela Csávár organizaţia tineretului gömböşist „Turul", discursuri în-tate în contra lui Ştefan Beth-în cari s'a lăudat hitlerizarea încearcă în Ungaria sub formă nico-turanică generalul Göm-şi s'a vorbit de învierea Un-i sub auspiciile rasismului nic.

S'a pronunţat deci — spune rul articolului — cuvântul pe profeţii şi apostolii viitorului hiar lau purtat în piepiul lor nii de-a rândul ca pe-o taină uitoare, mai apoi destăinuită. ostit verbul care va deschide d-o ca un alt Botond poarta maghiare: Puritate de rasă. nezeule Hadur, pe care te-au tat cu o sută de ani în urmă noşii noştri înzorzonaţi, aju-!

E posibil că între husarii de pă ce călăresc pe lozinci, Siegfrizii ce se scaldă 'n ele lui Bethlen, între truba-Walkürilor şi 'ntre vazalii partid, sau între cei din re-ile veterogermane din Buda-, eventual între marii vâna-cari socot să poată să do-e în pădurile Prusiei căpri-mirifică scăpată atât de co-eşte de dragul îmbrăţişerilor or lui Dul (e vorba de legende re vagabondările prin Asia strămoşilor ungurilor, puse 'n tură cu vânătorile din Germa-ale generalului Gömbös — n. — între aceştia poate se mai sc unguri puri. Acestor un-cu pedigriu — o ştim — de a li-am spune-o că nu s'a t vorbi de o rasă maghiară nici chiar 'nainte de ames-de sânge întâmplat în mare orţie în veacul al 19-lea. Căci oar nu demult au descoperit exemplar nobil al strănepoţi-lui Emeşe (mama legendară poporului maghiar — n. tr.) în Kenyeres-Kauffmann (excro-fiu de rabin dela Beli, devenit Ungaria ebredist şi-apoi depu-gömböşist — n. tr.) De geaba m spune-o că ideia lor, care nemţi poate înseamnă putere ensivă, va transforma valea tării şi 'mpărăţia Sfântului Şte-în lăturar. Poate însă trebue şi să li-o spunem, această po-ă maghiară a reformelor ca-i împarte concepţia de viitor e mlaştinile Meotisului (din străbună — n. tr.) şi între urile Teutoburgului,... politica asta maghiară reformistă a it undeva drumul. Pe ce dru-fără ieşire, unde se duc şi or aceşti unguraşi ce fac pe urii şi mânâncă neguri? Vreau e cufunde, pe sine şi pe na-în întristate visuri turanice dute în cutezătoare neştiinţă, răjesc în aprinsa şi 'mbătata închipuire iluzia muribundă tortală a lui Eugen Rákosi: pe cei 30 de milioane de unguri?" (Aluzie la aiureala lui Rákosi, trecută apoi la Urmánczy iar acum — aşa se vede — la turaniştii lui Gömbös, de a vedea pe cei 8—9 milioane de unguri, dintre cari trei sferturi unguri de amestecătură, deveniţi 30 de milioane prin încorporarea şi maghiarizarea nemaghiarilor din toate ţinuturile pe unde se află doi-trei pui de maghiari.)

Oricât de umflată e stilistica acestei critici făcute turanicilor hitlerişii ai lui Gömbös, cetitorii i-au putut pătrunde înţelesul. Şi au putut să sublinieze partea pentru care am reprodus-o: aceea unde-i vorba de aiureala aducerii rasismului turanic într'o ţară unde-i cea mai mare amestecătură de sânge depe glob, şi mai ales de aiureala de-a visa 'n asemenea condiţii o naţie maghiară de 30 de milioane de oameni.

Sfârşitul articolului din „Magyarság" e aşijderea vrednic de reţinut.

„Nu-şi dă oare seama Führerul că ideea aceasta de stat rasistă a tinerilor leventi leopardoşi înseamnă nu numai pretindere ci şi renunţare? Renunţare la valorile şi la capitalul de tradiţii ce se leagă de marile personalităţi cari nu-s aşa de neaoş ungureşti ale istoriei maghiare, renunţare la integritatea culturii maghiare, renunţare, în sfârşit, la părţile cari nu-s locuite de unguri neaoşi ale ţărilor sfintei coroane maghiare? Proslăvirea ca principiu făcător de ţară a acestei păgâneşti nebunii rasiste în bazinul Dunării, va duce numai acolo că Hadur (Dumnezeul unguresc al războaielor — n. tr.) va ajuta nu lui Iuliu Gömbös ci în ultima lui desvoltare Micii Inţelegeri".

Aviaţia maghiară

Primăria Budapestei a expropriat astă vară două sute de hectare de pământ arabil din hotarul învecinatei comune şvăbeşti Budaörs, pentruca să facă acolo un aierodrom şi să predeie actualul aieroport comercial societăţilor de aviaţie sportivă, adecă militară. Deoarece proprietarii nu s'au învoit cu preţul ce li s'a fixat (52 de fileri = 17 lei stânjinul pătrat), au făcut apel La desbatere apelanţii au cerut să-şi facă primăria aerodromul în altă parte, deoarece rămân fără pământ. (Cf. „Magyarság" din 19 XI.)

*

„Budapesti Hirlap" din 19 crt anunţă că primăria satului Tokod a dăruit secţiei aviatice dela Strigoniu a societăţii militariste „Move" (cea amestecată în afacerea Jankapusta), un avion, a cărui inaugurare s'a făcut acum săptămâna.

*

Precum se vede din aceste două ştiri, *Ungaria şi-a băgat aviaţia militară în bugetele comunelor, tot aşa cum prin legea de astă vară a apărării antiaeriene a trecut în bugetul primăriilor o mare parte a cheltuielilor de înarmare făcute sub pretextul apărării antiaeriene.*

P. S. Sa Arhiereul Andrei Crişanul la Arad

La iuvitaţia publiciştilor români din Arad, P. S. Sa arhiereul Andrei Crişanul dela Orade, viitorul — să sperăm — episcop al Aradului, va ţinea azi, 24 Noemvrie, o conferinţă la Palatul Cultural din Arad, vorbind despre sentimentul religios. Nu ne îndoim că românii din toate straturile sociale ale Araduiui vor fi cu mic cu mare la Palatul Cultural, ca să facă distinsului oaspe o primire după cuviinţă.

Conferinţa de toamnă a preoţilor din protopopiatul Aradului, ţinută săptămâna aceasta, a votat o moţiune, prin care eere alegerea în scaunul episcopesc dela Arad a P. S Sale Arhiereului Andrei Crişanul. O moţiune la fel a votat azi săptămâna conferinţa preoţească dela Gurahonţului. Mâine, dupăcât suntem informaţi, se va ţinea la Arad o adunare a asociaţiei clerului din eparhie, deasemenea pentruca să ia atitudine pentru P. S. Sa arhierul Andrei.

Alegerea de episcop al Aradului, precum s'a anunţat acum trei zile, se va face la 10 Decemvrie.

Joi seara, 28 Nov., la Arad:

Grandiosul turneu Alhambra N. Vlădoianu şi N. Constantinescu cu uriaşul triumf bucureştean:

O nuntă la Alhambra

Revistă în 2 acte şi 32 tablouri de N. Constantinescu şi N. Vlădoianu, muzica de I. Vasilescu, cu ansamblul întreg şi cu celebrele Alhambra-Girls. Costume dela Paris şi Londra. Montare fantastică. Patru vagoane decoruri, costume şi rechizite. Orchestra proprie. Autorii şi compozitorul întovărăşesc tot turneul.

Mari frământări din cauza alegerilor ungureşti dela Senteş

In Ungaria se ţin lanţ de-o vreme încoace anulările de mandate deputăţeşti din cauză că s'au făcut alegerile de astă primăvară prin călcări de lege şi samavolnicii cum nu s'au pomenit nici pe vremea faimoasă a lui Bánffy, iar de altă parte alegerile parţiale, făcute cu aceleaşi mijloace cu cari s'au făcut alegerile ce au trebuit anulate.

Acum se dă o mare luptă electorală la Senteş, în oraşul cu ortodocşi români al excrocului Német István, cel trimis de guvernul maghiar să maghiarizeze biserica ortodoxă şi apoi trecut de dragul mitrei arhiereşti la ereticii monofisiţi.

Din partea opoziţiei candidează la Senteş trei: palatinul Pallavicini (habsburgist), agrarianul Várady, şi un avocat din Budapesta, Ştefan Dénes, candidatul partidului nou al ţăranilor şi muncitorilor.

De acesta din urmă guvernul a scăpat acum, fiindcă s'au întâmplat în urma întrunirilor sale turburări mari, din cauza cărora poliţia i-a luat pe timp de cinci ani dreptul de-a-şi mai pune piciorul în Senteş. Ziarele din 19 crt. arată că după întrunirile lui, proletarii au pornit de-alungul oraşului şi au spart cu pietre ferestrele cazărmii jandarmereşti, ale parohului protestant şi ale altora, şi că domneşte la Senteş o mare frământare, explicabilă dacă se ţine seamă că astă iarnă a fost anul tot al doilea om din oraş a trebuit întreţinut dela cazanul public, şi că în pragul iernii ce s'apropie mizeria e şi mai cumplită decât acum doi ani.

„Uj Magyarság" din 19 crt. arată că Dénes a instigat în contra latifundiarilor, şi c'a spus că ar trebui concediaţi o sută de mii de slujbaşi, dar fără să li se dea pensie sau desdăunare bănească, ci să li se deie pământ dela grofi, ca să se căznească şi ei cum se căznesc ţăranii. Candidatul extremist a făcut deasemenea agitaţie în contra latifundiilor vlădiceşti.

Azi săptămâna a fost la Senteş ca să facă propagandă pentru candidatul său preşedintele agrarienilor capitalişti Eckhardt, şi a ţinut o fulminantă cuvântare în contra generalului Gömbös. Eckhardt a amintit următoarele vorbe ale răposatului preşedinte agrarian Gaal Gaston:

„Imi tem ţara de Iuliu Gömbös, pentrucă în omul acesta nu e nici respect de lege şi nici simţ pentru constituţionalitate."

„Acum — a adaos Eckhardt — trebue să constat în perspectiva anilor că din nefericire Gaal Gaston a avut dreptate sută la sută. Pentrucă stilul nou pe care Gömbös îl trimbiţează şi astăzi în această ţară, nu se deosebeşte decât printr'un lucru de stilul cel vechi: că promite binele şi face răul."

Eckhardt a spus apoi că dânsul luptă în contra lui Gömbös din pricină că Gömbös nu vrea vot universal. (In realitate. dupăcum se ştie, era scadentă astă iarnă promisiunea făcută de Gömbös solemn că va aduce reforma electorală, şi a fost zădărnicită tocmai prin alianţa făcută atunci în contra guvernamentalilor bethlenişti între Gömbös şi Eckhardt.)

A destăinuit apoi că Gömbös a spus săptămâna trecută în parlament, dar aşa ca să nu audă ziariştii, că are făcută reforma electorală, însă opoziţia nu-i va fi mulţumitoare pentru ea. Ce să însemne asta? — s'a întrebat Eckhardt. Vrea să 'nsemne că în loc să se inspire dela englezi, Gömbös vrea s'aducă în Ungaria balcanismul din România?

Asasinul dela Iara, Tiberiu Eckhardt despre care contele Bethlen a spus astă iarnă că a intrat în vieaţa politică a Ungariei postbelice în fundu gol şi are astăzi din politică averi fabuloase, vorbeşte de geaba despre România. Oricât ar fi lăsând de dorit practicile electorale dela noi, suntem de-o mie de ori mai prejos decât Ungaria, şi decât cea veche, dar mai cu seamă decât de cea de astăzi. Ceea ce am arătat în toate numerele noastre din urmă despre alegerile ungureşti, întrece orice mârşevie electorală ce s'a pomenit vreodată pe glob, încât nu fără drept cuvânt s'a spus chiar dela tribuna parlamentului maghiar (vezi arătările noastre din numerele din urmă, reproduse după gazetele budapestane) că sistemul electoral din Ungaria e ruşinea Europei. De altfel nu Eckhardt a spus în campania electorală din zilele trecute dela Dobriţin, că alegerile ungureşti au întrecut balcanismul?

Licitaţiile din Ungaria

Deputatul maghiar Ioan Tobler a înregistrat, precum ni-arată „Magyarsag" din 17 crt., o interpelare în chestia licitaţiilor de imobile ce se ţin lanţ în jurul Budapestei. Se arată în interpelarea sa că pentru o restanţă de impozit de 37 de pengő (un pengő face astăzi în comerţ 34 de lei) s'a vândut la Rákoskeresztur casa lui Paul Turcsanyi, pentru o datorie de 240 de pengő casa din Kispest a lui Ştefan Németh, pentru 50 de pengő casa din Pestszenterzsébet a lui Gári Nagy Lászlo, pentru o restanţă de 60 de pengő casa din Pestszentlőrincz a lui Iosif Duschek, pentru o restanţă de 45 de pengő casa din Kispest a văduvei lui Andrei Kertész, ş. a. m. d.

Din lume şi din ţară

Ziarele americane anunţă că egiptologii trimişi acum 11 ani de Universitatea din Chicago să descifreze hieroglifele depe ruinele templelor din Thebe, au reuşit să descifreze istoria lui Ramses al III-lea cuprinsă în inscripţiile depe frizele de 500 de metri ale unuia dintre temple. In afară de multe isprăvi mai mărunte ale faraonului, sunt arătate în aceste hieroglife războaiele purtate de el cu năvălitorii din Libia, cu egeicii intraţi în ţară pela gurile Nilului, despre cari se arată că erau veniţi din Creta şi Grecia şi erau de un neam cu tracii şi cu popoarele dela Dunărea noastră, apoi cu filisteii, neam aşijderea egeic, cari au lăsat pe câmpul de bătaie 12.500 de morţi şi au pierdut o mie de prizonieri, cifre de sigur mari pentru vremea aceea, la 1194 înainte de Cristos.

*

„Morning Post" anunţă că aviaţia militară engleză are un nou avion, care face pe oră 500 de km., zburând la înălţimi uriaşe.

*

In munţii Nimbra şi Drouple depe graniţa Liberiei şi Guineii franceze a fost descoperit un trib de negri necunoscut, care se deosebeşte cu totului de ceilalţi negri ai Africei. Cei ce i-au descoperit spun că au o cultură superioară, reoglindită şi 'n limba şi 'n toate trăsăturile lor. Limba li-i foarte bogată în elemente artistice şi în expresii dulci. Au o ceramică impodobită cu chipuri de animale şi de plante şi cu scene mitologice. Cred într'un Dumnezeu care locueşte în palatul soarelui şi vine 'n fiecare zi pe pământ. Sunt înalţi şi se ocupă 'n special cu vânătoarea. Fac şi agricultură, dar nu lucrează decât la strângerea recoltei, iar celelalte lucrări agricole le săvârşesc cu sclavi din alte triburi.

*

Baroul avocaţilor din Varşovia a interzis membrilor săi să vină la palatul justiţiei cu bicicleta, deoarece aceasta nu e compatibil cu situaţia lor.

*

Zilele trecute a fost trimis dela Stambul muzeului Luvru un braţ de statue, despre care se afirmă că ar fi al Venerei de Milo. Braţul se potriveşte într'adevăr de minune la umărul Venerei de Milo, dar e ceva ce strică socotelile: în loc să ţină în mână un măr (e vorba de braţul drept şi de mărul lui Paris), ţine un pumnal. Iar asta nu se potriveşte cu expresia senină a feţei statuii.

*

La Los Angeles s'a căsătorit deunăzi a 19-a oară un moşneag în vârstă de 103 de ani, Robert Thieme. Intâia oară s'a 'nsurat la 18 ani, iar a 15-a oară la 79 de ani. Cea mai frumoasă dintre neveste i-a fost artista Lilian Ward, iar ultima Emma Fergusson, nepoata fostului prim-ministru englez Mac Donald.

*

Sfântul Scaun va face în Decemvrie 5 numiri de cardinali noi.

*

In apropiere de insula Point-Grey din Oceanul Pacific s'a întâmplat săptămâna trecută o nenorocire aviatică din pricina unor raţe sălbatice. Un stol de raţe dăduse năvală asupra unui hidroavion militar, şi câteva dintre raţe l-au lovit pe pilot aşa de tare peste ochi, încât a rămas în nesimţire şt a căzut în apă. Pilotul a fost salvat de nişte pescari şi dus la spital.

*

Grădina zoolgică din Londra s'a îmbogăţit cu un nou exemplar rar: i s'a trimis o pasăre din insulele papuaşilor, care doarme toată ziua, şi anume aşa de tare, că nu se deşteaptă nici după detunătura puştii.

*

In ţara de negri Kenia din vecinătatea Abisiniei apare din săptămânile trecute o revistă de modă, întâia publicaţie de acest fel la toţi negrii depe glob. E redactată de o negresă care a terminat facultatea de litere la universitatea din capul Bunei Speranţe, şi militează pentru întroducerea unui port unitar al negrilor, cu excluderea fracului, jobenului şi altor lucruri europeneşti cari nu se potrivesc rasei negre.

*

In Anglia se pregăteşte acum un avion de 3000 Hp., cu 8 motoare, care va fi de 4 ori mai mare decât Do X al nemţilor şi va întrece în mărime toate avioanele de până astăzi.

*

Publicaţia vieneză Neuigkeitswelt anunţă că 'n anul viitor se vor începe în Burgenland, în colaborare cu autorităţile ungureşti, lucrări mari pentru ridicarea nivelului lacului Fertő.

*

D-rul Jak din Viena a publicat un studiu referitor la şchiopătarea cronică a bărbaţilor de peste 40 de ani, tratată până acuma ca reumatismele. Doctorul vienez propune pentru vindecarea ei o reţetă nouă: regim fără carne, abandonarea fumatului şi ferirea picioarelor de răceală.

*

Serviciul de presă Pantheon a publicat zilele trecute un articol interesant despre legăturile dintre Suedia şi Abisinia făcute cu prilejul călătoriei „arheologice" a prinţului moştenitor al Suediei în Africa şi 'n Asia Mică. Deoarece prinţul suedez are foarte strânse legături, în primul rând familiare, cu Anglia, agenţia de presă amintită bănueşte că legăturile Suediei cu Abisinia s'au făcut în înţelegere cu Anglia, cu scopul ca să se pună Abisinia sub protectorat suedez, trăgându-se astfel chiulul Italiei.

Faimosul excroc unguresc Trebitsch Lincoln, care s'a călugărit în China întrând într'o mănăstire budistă, se află acum în Spania, umblând să cumpere în Madeira o mănăstire ca s'o transforme în mănăstire budistă şi s'aducă călugări chinezi ca să înceapă cu ei propaganda misionară budistă în ţările Europei

*

Aviaţia militară dela Los Angeles a Statelor Unite a încercat zilele acestea un nou tip de avioane, ţinut deocamdată în taină, care face 720 de km. pe oră în vreme ce execută şi acrobaţii.

*

Un nepot al faimosului revizionist Rothermere, Geoffrey Harmsworth, şi-a publicat zilele trecute amintirile de călătorie din Abisinia, şi arată, vorbind despre o audienţă avută la negus, că împăratul abisinian i-a spus că dac'ar fi să-şi schimbe vreodată meseria, se va face ziarist. Negusul avea în vremea de pace o gazetă a sa, întitulată „Lumină şi pace", în care publica cu regularitate articole neiscălite.

*

La Stockholm s'a inaugurat săptămâna trecută un pod de 1700 de metri de lung, de 24 metri de larg şi de 25 de metri de înalt, la care s'a lucrat mereu dela 1931 încoace. Noul pod leagă partea sudică şi apuseană a capitalei.

*

In campania electorală din zilele trecute s'a 'ntâmplat în oraşul Morecambe din Anglia un caz nostim. Vorbea alegătorilor depe scena teatrului orăşenesc candidatul conservator Ramsbotham, când deodată publicul a sărit speriat fiindcă se aprinsese scena, şi a început să dea năvală spre uşi. Candidatul i-a oprit pe loc cu cuvintele: „Focul acesta e nimic faţă de catastrofa ce ar nimici Anglia dacă ar rămânea în alegeri în minoritate partidul meu. E mai mportant să-mi ascultaţi programul, decât să fugiţi de aceste câteva limbi de foc." Alegătorii s'au întors la loc, iar candidatul şi-a continuat discursul, în vreme ce în dosul său pompierii stin eau focul.

*

După noua statistică, populaţia capitalei engleze, cu a suburbiilor cu tot, este de 8.401.000 de suflete, adecăt aproape jumătate cât a României întregi.

*

Comisia apărării antiaeriene din ministerul englezesc de interne a luat în studiu fabricarea unor măşti speciale de gaz pe seama sugacilor.

*

Ziarele italiene arată că în provincia abisiniană Tigre, ajunsă astăzi toată pe mâna italienilor, sclavii se vindeau cu următoarele preţuri: o fată tânără cu 80—250 de taleri, un flăcău cu 120—230 de taleri, femeile şi bărbaţii peste 20 de ani cu 130—250 de taieri.

*

In Căminul săracilor din Los Angeles a încetat din vieaţă în vârstă de 65 de ani un nefericit, Joe Swanson, care era cândva unul dintre cei mai bogaţi oameni din Statele-Unite. Câştigase averi fabuloase pe vremea căutărilor de aur din Alaska şi Klondyke, având uneori dela minele de aur găsite acolo un câştig de 10 mii de dolari pe zi. In anii de după-război s'a apucat apoi de speculaţii de bursă, şi şi-a pierdut toată averea.

*

Vicarul unei comunităţi bisericeşti din Londra a adresat prin ziare următoarea rugăminte: „Apelăm la acei pioşi cari bagă nasturi în cutia milelor cu prilejul slujbelor religioase, să-şi aducă pe viitor nasturii de-acasă şi să nu-i mai taie depe hainele vecinilor sau depe perniţele din biserică."

*

Parlamentul englez a adus în vremea din urmă o lege, prin care se hotăreşte să nu fie mai mare raza unei şcoli primare de cinci kilometri. In urma acestei legi s'a făcut în Scoţia nordică o şcoală specială — cea mai mică din lume — pe seama copiilor unui păcurar cu n James Mackay, deoarece t până acum să facă 10 kilom până la şcoala din sat.

*

Fabrica de avioane Kioto (Japonia) s'a o să fabrice un nou tip de roplane, făcute în între din bambus impregnat să nu ia foc. Noile ai lane sunt mai uşoare toate avioanele de până

*

In Austria se lucrează int înzestrarea armatei şi la garea spiritului războinic. nази s'au anunţat mari co de avioane militare, iar mâna trecută s'a deschis la o expoziţie de apărare an riană. Acum s'a hotărît int cerea la 1 Decembrie a mărci poştale închinate n comandanţi austrieci, — lui gen de Savoia, lui Conrad Hötzendorfer, arhiducelui C mareşalului Radetzki şi amir Tegethoff.

*

Morile de vânt, vestite oară pe pusta ungurească, a părut cu totului. Mai este a singură, în hotarul oraşului körös, şi ca să nu dispară ceasta fără urmă, primăria acolo a hotărît să o fransf în muzeu.

Rămâne fără apă pusta ungurească

Publicaţia ungurească „Köztelek", organul asociaţiei DMGE, a publicat nişte constatări interesante ale unuia Gaspar Geist, referitoare la împuţinarea apei din subsolul pustei maghiare. Ni s'arată că în ultimii 50 de ani apa din Câmpia ungurească s'a lăsat în jos cu 2 până la 4 metri, şi că dacă împuţinarea ei va continua tot aşa, va veni curând o vreme când pusta ungurească va rămânea fără apă. Pe o vioşie latifundiară din judeţul Bichiş sunt 14 fântâni sistem Northon, cari acum 30 de ani dedeau câte 30 litri de apă pe minut, iar astăzi, dau numai un litru sau două. Pe aceeaşi moşie e o fântână arteziană de 340 de metri de adâncă, al cărei debit a scăzut dela 100 de litri de apă pe minut la 5-10 litri. Constatări ca aceasta s'au făcut şi în alte părţi ale ţării.

Scoborîrea aceasta a nivelului apei suterane e îngrijorătoare — arată mai dr. Geist — şi din pricină că va face imposibilă împădurirea Câmpiei. Pe moşia Geist se plantează anual 10-40 de mii de arbori, şi se prind numai 50-60 la sută faţă de câţi se prindeau inte. Se văd în multe arbori de 23-30 de ani, se usucă din pricină că apă la rădăcină. (Cf. gyarság «, 13, XI.)

Ştiri şi spicuir

„Budapesti Hirlap" di Nov. a publicat o telegr londoneză în care se spu „peste 100 de profesori un sitari şi savanţi englezi" pornit în vederea proces dela 20 crt. al comunist Constantinescu-Iaşi o act pentru a determina un de internaţional la guvernul mân în favoarea numitulu gitator comunist.

*

Curtea de apel din Bu pesta a anulat săptămân ceasta o condamnare a negustor budapestan cu mele Quittner, care fusese sândit pentru înşelăciune, indcă luase bani împrumu prăvălie dela o bancă, fă să-şi fi înştiinţat despre ace asociatul. Anularea s'a p nuţat din pricină că asoci Andrei Moga, n'ar fi contrib cu bani la întreprinderea Quittner, precum li-a fost voiala. Procurorul a făcut curs la Casaţie în contra a lării. (Cf. „Pesti Hirlap" 19 XI.)

Propaganda iredentistă a ungurilor în străinătate

In Franța

Cât poate decădea o conștiință vândută

Iredenta ungurească are pe ama francezilor și a străini- înțelegători de slovă fran- ească o revistă nu atât bu- cât gâdilitoare: „Nouvelle evue de Hongrie". E intere- ntă de tot această revistă, și merita să fie cunoscută și ai noștri, poate nu atât pentru e ce le spune, cât pentru a cu- aște apucăturile ungurești și edea din vreme unde avem prevenit o defecțiune franțu- ască. Fiindcă revista acea- nu-i întotdeauna și în toa- paginile revizionistă. Ade- ori publică sub semnături nțuzești articole cari n'au nic de-aface cu revizionis- l sau cu politica dunărea- dar dacă urmărești apoi inile de peste câteva luni acestei publicații, sau nici ale ei ci ale altor tipărituri dapestane, vezi că autorul e și-a început legăturile cu gurii prin articole din „Nou- le Revue de Hongrie" cari aveau nimic de-a face cu itica maghiară, a ajuns în rte scurtă vreme să sem- e articole sau să dea de- rații hotărît revizioniste. E eă „Nouvelle Revue de ngrie" în primul rând o să, la care s'ar cuveni deci se ia bine seama.

Un articol bizar al unui fost consul francez la Budapesta

n numărul depe Noemvrie al revistei franceze dela Bu- esta s'a publicat un arti- bizar din cale afară, al u- colaborator mai vechi al istei: al fostului consul ncez dela Budapesta Louis Vienne.

Fiindcă numărul cu pricina lui „Nouvelle Revue de ngrie" nu ni-a căzut încă în nă, vom reproduce unele ți din articolul d-lui de Vi- ne după traducerea din ágyarság" dela 13 Nov.

„Negreșit — spune fostul nsul — nu mă ridic impo- a principiului naționalității pe care, fie că l-a născo- ea, fie că nu-i al ei, l-a a- cat în lume Franța, în trea- fie zis: nu totdeauna în area ei. Dar pentrucă mare e a concepțiilor politice de izi purced din acest prin- u, trebue oare să ne opu- negreșit concepțiilor ce răsc din alte principii? Bu- ară aceleia (a ungurilor — r.) care vrea să cuprindă un stat diferite naționali- ?"

D. De Vienne face apoi a- e la statul poliglot al El- ei, al Belgiei, ca și cum e acestea și între tem- nița ce a fost pentru nemaghiari Ungaria-Mare, ar putea fi analogie. Apoi continuă:

„Trebue deci admis că ideia unui stat astfel de maghiar poate fi perfect apărată, și nu li se poate lua ungurilor în nume de rău că se leagă în apăra rea ei de amintirile trecutului. Și mai puțin putem să socotim o exagerare, dacă Ungaria, acceptând și din partea sa dreptul de autodeterminare al popoarelor, se străduește să-și recâștige ***ținuturile acelea din vecinătatea teritorului său de astăzi, în cari ungurimea e 'n majoritate. (Sic!*** — n. tr.) Oricari au fost motivele pentru cari s'au trasat între Ungaria și între statele Micii Înțelegeri granițele de astăzi, ***e sigur că principiul naționalităților, trimbițat în interesul acestor granițe, a fost neglijat în daune Ungariei***" (sic!).

„Magyarság" sare apoi la următorul pasagiu din articolul d-lui De Vienne:

— „Ce vreau să zică cu domnia magnaților? Care e 'n poveștile sperietoare adevărul despre „grofi", despre despotism, despre repudierea de către ei a clasei de mijloc, despre oprimarea sărăcimii și mai ales a celei nemaghiare? ***Povești pe cari le pomenesc de altminteri și unii unguri.***

„Să nu exagerăm nimic. Se poate că puternicii n'au fost în vechea Ungarie totdeauna pilduitor de blânzi și de mărinimoși. Dar oare au lucrat cu mână mai forte decât contimporanii lor din alte state? Mă 'ndoiesc, și e de-ajuns să mă refer la lucruri pe cari le-am văzut și le-am auzit eu însumi. Este oare țară unde oamenii să se apropie cu mai mare curtenire unii de alții decât în Ungaria, unde oamenii de deosebite poziții sociale dela țară să se salute mai drăguț, și unde sătenii să s'arate mai curtenitori față de orășeni, fără însă să lase nimic din demnitatea lor? Asta nu e semn că aici o mână de despoți a ținut sub apăsare 'ndelungată un popor de robi. Apoi: este oare altă țară unde să vezi mai puține fețe viclene, cu acea înfățișare neîncrezătoare care dovedește invidie și gelozie, ce nu pot purcede decât dintr'o ură de rasă? Dacă acesta-i rezultatul domniei de castă, atunci trăiască domnia de castă, pentrucă ar putea s'o invidieze nu o singură democrație".

Așa!

De-aci, dela această ne mai pomenită necunoaștere a istoriei unei țări în care a avut să reprezinte interesele Franței, d. De Vienne trece la „mizeria" grofilor, ca să-i deplângă că în loc să fie oameni privilegiați, abia pot, sărmanii! să facă față aparențelor.

„Și în sfârșit — își încheie d. De Vienne capitolul despre bieții grofi cu zeci și sute de mii de iugăre cadastrale unul — ce ne importă asta pe noi? Nu pe noi ne privește dacă ungurii au instituții sociale perimate, sau dacă-s democrați „conștienți".

„De Vienne — spune apoi „Magyarság" — arată cu obiectivitate la fel (sărmană obiectivitate! — n. tr) că forma maghiară de stat, directivele politicii maghiare interne și procedările ei, îi privesc numai pe unguri".

Urmează un pasaj pe care „Magyarság" numai îl amintește, referitor la motivele pentru cari Ungaria n'ar trebui să facă cârdășie cu Germania. Apoi vine — risum teneatis! — un pasaj adorabil: despre identitatea de cultură, de sentimente, etc., dintre unguri și francezi:

„Nu există țară — spune d. De Vienne — unde să fie mai mult simț ca 'n Ungaria, și încă într'un chip impresionant, pentru particularitățile specifice ale limbii franceze. Nu există țară a cărei mentalitate (brrr! — n. tr.) să se acomodeze mai ușor mentalității franceze, ceea ce face cu putință ca francezii și ungurii să se 'nțeleagă și prin jumătăți de cuvinte, să-și apropie chestiunile în chip asemănător și să discute chiar dacă ideile și punctele de vedere le sunt diferite, — unde deci să fie mai mare înțelegere spirituală cu francezii. Ori, spiritualitatea franceză e o astfel de esență — și o spun asta sincer — față de ale cărei finețe nu oricine are simț dat. Se poate că 'n înrudirea aceasta spirituală să aibă parte și asemănarea de temperament. Dar o cauză desigur o are: aceea că Ungaria, care a fost o fortăreață de apărare a creștinătății și a păstrat atâta vreme limba latină ca limbă oficială și de conversație, e îmbibată de creștinism și de latinitate. Ungurii, când recunosc în latinitatea noastră latinitatea lor, ne cinstesc prin aceea că recunosc în cultura franceză o fiică mai mare a culturii latine. E foarte impresionant că a dăinuit (cine? ce? — n. tr.) în mijlocul oricâtor vijelii și fluxuri sau refluxuri. Aceasta e un far pe oceanul intereselor și peste fluctuațiile politicii".

Articolul monstruos al d-lui De Vienne se 'ncheie cu un apel la unguri ca să nu-l desmintă ci să dovedească că nu-s negativi ci sunt gata, cu un cuvânt, să se alăture la ideea de pace generală a francezilor. Se 'ncheie tocmai bine cu acest apel, ca să se adeverească că d. De Vienne n'a spus decât adevărul când a vorbit despre înrudirea spirituală dintre francezi și dintre unguri.

De altfel să nu comentăm. E așa de grăitor acest articol oribil, încât orice comentar n'ar face decât să-i micșoreze gravitatea.

Turneie studențești

„Budapesti Hirlap" din 10 crt. anunță că Asociația națională a studenților unguri va organiza în anul ce vine următoarele turneie în străinătate:

Dela 21 la 30 Ianuarie o călătorie sportivă în Bulgaria, cu întreceri de skiuri; dela 1 la 10 Febr. întreceri de skiuri în Austria; dela 9 la 19 Febr. întreceri de skiuri cu prilejul olimpiadei din Garmisch-Partenkirchen; dela 31 Iulie la 17 August un turneu la olimpiada dela Berlin.

Se mai pregătesc turneie, a căror dată încă nu e fixată, la Paris, la Londra, la Bruxela și în Olanda.

O delegație a studenților din Budapesta se află acum în turneu de propagandă politică în Polonia.

Alt francez la „vânătoare" în Ungaria

„Budapesti Hirlap" din 15 Nov. vestește că șeful biuroului de presă al guvernului francez, d. Bonis Charachle, se află la vânătoare de rațe sălbatice în părțile Dobriținului, întovărășit de un consilier dela ministerul maghiar de externe.

„Cel mai rău neam din lume..."

— Un potret făcut ungurilor de un italian acuma-s 410 ani —

D. prof. N. Iorga a găsit deunăzi la pag. 232 a unui volum din 1849 al dărilor de seamă ale Academiei din Viena un raport de toată frumusețea, al călătoriei întreprinse de italianul Vincenzio Guidoto în anii 1523—1525 prin Ungaria.

Călătorul italian îi caracterizează pe unguri astfel:

„Ungurii sunt în general cel mai rău neam din lume.

„Nu iubesc și nu stimează nici o altă nație din lume și nici nu se iubesc între dânșii.

„Fiecare se îngrijește numai de folosul lui și fură publicul, de care puțin le pasă.

„Au o ură și o dușmănie ascunsă, între dânșii, cum nu se poate crede, și totuși mănâncă împreună, unii la alții, că ar părea frați.

„Nu fac nici o dreptate. Și nu există nedreptate sau inechitate destul de mare, încât unindu-se trei sau patru între dânșii, să n'o capete.

„Nu e nici o ascultare; sunt judui și aroganți și nu știu nici să guverneze, nici să cârmuiască, și nu primesc nici sfat dela cine se pricepe.

„Ei își laudă lucrurile lor, sunt foarte iuți la hotărîri, dar foarte târzii la îndeplinit.

„Puține lucruri le pun în execuție, afară de-a jefui și fura publicul. La lucrurile acestea sunt foarte sârguincioși.

„Pricina întregului rău sunt domnii și nobilii, cari, în număr de vreo 43.000, țin toate socotelile regatului.

„Totuși, și aceștia sunt totdeauna în discordie.

„Procedează totdeauna cu meșteșug, înșelăciune și șmecherie; trebuie să fii foarte prudent când negociezi cu dânșii.

„Și, ca să aduni multe lucruri într'unul singur, Ungurii sunt droidia lumii (la fece del' mondo).

„Și, dacă n'ar fi atâta bunătate și nevinovăție a Regelui, dreptatea lui Dumnezeu n'ar putea zăbovi atâta pentru distrugerea acestui popor."

La un an dupăce a pus Vincenzio Guidoto pe hârtie aceste caracterizări, Ungaria a fost pedepsită de Dumnezeu prin dezastrul dela Mohaci, cu care s'a 'nceput domnia de un veac și jumătate a turcilor peste partea cea mai mare a țării ungurești de atunci.

După ocupația turcească, au venit peste Ungaria alte și alte năpaste, și în urmă condamnarea finală: tratatul dela Trianon. Totuși ungurii n'au învățat nimic din pedepsele trimise asupra lor de dreptatea dumnezeiască. Recitiți rândurile de mai sus ale călătorului italian de-acuma-s 410 ani, și vedeți: nu e acest portret al ungurilor de atunci portretul ungurilor trianonici?

Azi săptămâna s'a ținut la Varșovia adunarea anuală a foștilor luptători polonezi. Adunarea a votat o moțiune prin care cere guvernului polon să abandoneze politica de provocări față de Franța, și să reînceapă prietenia cu francezii.

Procesul atentatorilor dela Marsilia

La curtea cu juraţi din Aix-en-Provence s'a început Luni judecarea procesului celor acuzaţi de complicitate cu atentatorul Kelemen care a răpus în toamna trecută pe regele Alexandru al Iugoslaviei şi pe ministrul de externe al Franţei Louis Barthou.

Se judecă 'n prezenţă numai trei dintre acuzaţi: Mio Krali, Zvonimir Pospişil şi Raici, cari au putut fi arestaţi în Franţa îndată după atentat, fiindcă o luaseră spre Paris ca să răpună pe regele Alexandru acolo, în cazul că ar fi scăpat de glonţul atentatorului dela Marsilia.

Capii bandei, Ante Pavelici şi Percevici, se judecă în lipsă, deoarece n'au fost extrădaţi, întâiul de italieni, cari îl ţin închis la Milano, şi al doilea de austrieci.

După obiceiul acestor fel de oameni, teroriştii dela Jankapuszta s'au pus pe scandal încă dela 'nceputul desbaterilor. Avocatul lor, Desbons, a găsit de cuviinţă să insulte justiţia, şi a fost pedepsit pentru aceasta cu excluderea pe veci din avocatură, dându-se însărcinare ca să apere mai departe pe acuzaţi decanului baroului din district. Din cauza aceasta desbaterile au suferit o mică amânare, ca să poată noul apărător să studieze dosarele.

In urma excluderii dela proces a lui Desbons, acuzaţii au declarat greva foamei.

O nouă complicitate a Ungariei cu atentatorii

Procesul ce se judecă la Aix-en-Provence nu e de fapt — se ştie — procesul celor trei arestaţi sau al celor doi capi de bandă amintiţi, cari i-au tras la Jankapuszta la sorţi şi li-au dat poruncă să se ducă să asasineze.

E procesul Ungariei, care oricât a fost scăpată prin mijlocirea Ligii Naţiunilor de pedeapsa meritată a unei expediţii militare, a rămas înfierată ca autoare a asasinatului, fiind constatat oarzăn prin sentinţa dela Geneva că a adunat pe teritoriul ei pe teroriştii certaţi cu statele vecine duşmănite de ea, că i-a găzduit în cazărmile şi 'n lagărele sale teroriste, că li-a dat ofiţeri din armata regulată şi neregulată pentru instruire, că li-a falsificat paşapoarte, că li-a făcut o monedărie anume, şi că li-a dat arme dela fabricile de arme ungureşti, fabricate anume ca să nu li se cunoască provenienţa.

Au rămas toate acestea lucru constatat istoriceşte, la fel cu celalalt lucru, peste care sentinţa geneveză a trecut din consideraţii lesne de 'nţeles: că asasinii au fost clienţii personali ai ministrului maghiar de externe Kánya.

In asemenea situaţie nimic n'ar fi mai de aşteptat din partea Ungariei decât o cumintire. In loc de asta, însă, Ungaria îşi continuă demenţa cu o îndrăzneală cu adevărat turanică.

Adevărat că s'au produs în vederea procesului la Budapesta unele lucruri şmecherești cari vreau să o arate pe Ungaria cuminţită, dar tot atunci s'au întâmplat altele, cari dovedesc că nimic nu s'a schimbat în ţara lui Gömbös şi-a lui Kánya.

Guvernul unguresc a pus să se facă la aniversarea omorîrii lui Barthou şi-a regelui Alexandru parastase pentru regele sârbesc, şi totodată şi-a pus asociaţia de turism să anunţe pentru vacanţa Crăciunului excursii în Dalmaţia, dar de altă parte, dupăcum a anunţat din Belgrad „Echo de Paris", acelaşi guvern unguresc a numit consilier ministerial pe apărătorul teroristului croat din Nagykanizsa, care făcuse la tribunal şi la Curtea de apel elogiul terorismului politic.

E cum nu se poate mai caracteristică făţărnicia şi 'ndrăzneala aceasta. De altfel nu e de mirare de loc. Fiindcă aşijderea au fost ridicaţi în ranguri toţi afară de Windischgrätz, câţi au participat la falsificările de franci francezi.

Re'nvierea societăţii „EMKE"

Asociaţia mâncătoare de români „EMKE", tolerată de autorităţile româneşti să-şi reîncepă activitatea, şi-a ţinut azi săptămâna la Cluj adunarea de reconstituire pe baza statutelor modificate, realegându-şi preşedinte pe contele Béldi Kálmán, vicepreşedinţi pe baronul Ioan Jósika şi pe dr. Iuliu Jelen, iar pe faimosul Sándor Iosif secretar general şi vicepreşedinte.

Diriguitorul efectiv depe vremea stăpânirii ungureşti al societăţii zise culturale, Sándor Iosif, a făcut adunării o dare de seamă despre averea din pragul războiului a societăţii „EMKE", arătând că se valora în medie la 359 milioane coroane aur, cu un buget anual de 7 milioane şi cu un spor anual de câte trei milioane şi jumătate. Reţineţi bine aceste cifre, pentruca să vă puteţi da întru totul seamă de puterea ce-o avea această tovărăşie turanică mâncătoare de români, înfiinţată în anul centenarului revoluţiei lui Horea ca să maghiarizeze Ardealul! Cifrele acestea sunt singure o dovadă că EMKE n'a fost societate culturală, pentrucă dacă 'n locul maghiarizării românilor ar fi consacrat aceste fonduri culturalizării ungurilor, ungurii din Ardeal n'ar fi la nivelul cultural la care îi ştim.

Cifrele acestea cu adevărat impresionante au fost arătate de d. Sándor József pentruca să facă apel la unguri să dea lui EMKE situaţia materială ce-a avut-o în trecut, ca s'o facă 'n stare să-şi continue opera „culturală", şi 'n primul rând să poată să continue a face şcoli, înţelegând că are să facă şcoli maghiare în localităţile cu şcoli maghiare de stat, apoi în cele cu minoritari sau cu români maghiarizaţi cari au început să revină la conştiinţa naţională a strămoşilor, şi nu mai puţin în satele ciangăieşti din Moldova şi din Bucovina, şi în localităţile din vechiul regat unde există dela unire 'ncoace sau de mai 'nainte infiltraţii ungureşti.

D. Sándor Iosif a cerut deci ungurilor din Ardeal să se adune în jurul lui „Emke" cel puţin 20 de mii de unguri, cari să subscrie danii de câte 10 mii de lei, plătite 'n rate anuale de câte 2000 de lei. La zecile acestea de milioane s'ar adăuga alte zeci de milioane din subscrieri de câte o mie sau mai mici, pentruca să fie făcută „Emke" stăpână pe-o avere cel puţin cât jumătatea celei din ajunul războiului.

Socoteala, dupăcum vedeţi, e prea fantastică ca să putem crede că se va realiza. Chiar dacă nu-i adevărat decât a suta parte din ceea ce se spune în tânguirile presei ungureşti despre sapa de lemn la care ar fi fost aduşi ungurii dela noi, şi chiar dacă complicitatea iredentistă din presă şi de-aiurea a evreilor ardeleni cu ungurii ar lăsa să se bănuiască că vor contribui în mare măsură la susţinerea lui „Emke" şi evreii, să nu uităm că mare parte dintre unguri nu mai pot fi azi captaţi de visuri nebuneşti pentru cari se cere o contribuire bănească, şi că maghiarizaţii cari au început să-şi revină la vechea conştiinţă naţională au de suportat contribuiri mari la propriile lor aşezăminte de cultură, ca să mai poată să subscrie mii de lei pentru „EMKE" a moşneagului Sándor Iosif.

In împrejurările acestea, eşti vrând-nevrând nevoit să te duci cu gândul la ceea ce s'a anunţat acum câteva luni la Budapesta (vezi destăinuirile din colecţia noastră): că se va începe acolo ajutorarea „culturală" a minoritarilor maghiari din statele succesoare şi mai cu seamă a celor din România.

Să luăm deci aminte la subscrierile fantastice ale iredentistei „EMKE"!

Citiţi şi răspândiţi „Gazeta Antirevizionistă"

Săptămâna

Războiul italo-abisinian a intrat într'o fază nouă. Deşi s'a raportat depe frontul sudic mari înaintări către centrul de concentrare abisinian dela Jijiga şi dela Harar, şi deşi s'a vorbit despre înaintări la fel pe frontul dela Makale, se vede că italienii întâmpină o mare împotrivire, de vreme ce a trebuit schimbată toată tactica de luptă. Comandantul frontului nordic, generalul De Bono, a fost înaintat mareşal şi trimis în Italia, iar în locul său a fost numit comandant suprem al frontului dela miazănoapte mareşalul Badoglio, cu 'nsărcinarea să înteţească cât mai mult cu putinţă ofensiva.

Indată după schimbarea comenzii, s'au început lupte mari de jos de Makale şi în regiunea strâmtorii Abaro (care e cu mult la miazănoapte de acest oraş ajuns în mânile italienilor!), dar ofensiva aviatică a italienilor s'a pomenit înfruntată de avioane abisiniene şi de tunuri antiaeriene, ieşite ca din pământ. S'a constatat că afară de aceste puteri, abisinienii au o tactică nouă, fiind comandaţi de ofiţeri europeni. Se 'ncepe deci o fază cu totului nouă a războiului, poate cu mari surprize. Negusul a plecat pe front cu avioane. Se anunţă că concentrările abisiniene sunt gata. Din jos de Makale aşteaptă lupta cea mare — care e vorba să se dea săptămâna aceasta — câteva sute de mii de etiopieni.

Sancţiunile au fost puse la 18 Nov. în aplicare. Italia a luat din vreme toate măsurile ca să poată să le reziste, dar se simt de-acum un efect al lor: După ştirile de Vineri, au fost retraşi din Africa câteva zeci de mii de oşteni, ca să fie puşi la Italia la lucru.

Săptămâna această urmează să se întrunească în Geneva comitetul sancţiunilor, ca să vadă cum se aplică sancţiunile antiitaliene.

Alegerile din Anglia au dat coaliţiei guvernamentale [illegible] de mandate, iar opoziţiei 183. Majoritatea zdrobitoare a mandatelor guvernamentale le-au luat conservatorii lui Baldwin; liberalii fostului ministru Sir Simon, a cărui politică externă germanofilă ajunsese în lunile din urmă în disgraţia publicului, au luat numai 7—8 la sută dintre mandatele guvernamentale; laburiştii locţiitorului de prim ministru MacDonald au fost aproape desfiinţaţi; MacDonald însuşi dimpreună cu fiul său, ministrul coloniilor, a rămas fără mandat. Se remarcă biruinţa uriaşă a grupului guvernamental al militaristului Churchill, ca o indicaţie în privinţa politicii externe viitoare a [illegible] periului.

Dintre opoziţionişti, zdrobitoarea majoritate a celor 183 de mandate au luat-o laburiştii lui Atlee. Moscoviţii au fost aproape de fiinţaţi. Partidul lui Sir Herbert Samuel (odinioară foarte puternic pe vremea lui Asquith), a luat numai o duzină de mandate. Liberalii lui Lloyd George au luat numai trei locuri: unul Lloyd George, altul fiul său, al treilea fiică-sa.

In rezumat: a ieşit biruitoare ideea burgheză.

In ce priveşte legăturile noului parlament cu revizionismul maghiar, ziarele budapestane afirmă că au fost aleşi afară de doi (şi de Martin şi de Palmer) toţi maghiarofilii din parlamentul trecut. Un al treilea, faimosul Llewelyn, n'a candidat. Ar fi în schimb asemenea maghiarofil fostul ministru de marină Victor Alexander, care la alegerile de-acum patru ani nu se putuse alege.

In China s'au petrecut iarăşi lucruri însemnate. Fiindcă s'a ţise că guvernul chinezesc din Nanking îşi dă mâna cu celui din Canton şi că-i în pregătire o solidarizare a diferitelor părţi de China cari s'au desmembrat în anii din urmă, Japonia a trimis iarăşi trupe de ocupaţie, ca să ameninţe cele două guverne chineze că le ocupă ţara dacă nu consimt la 'nfiinţarea unui stat federal, alcătuit din cinci provincii dela nord, care să n'aibă cu restul Chinei decât o unitate economică şi să nu admită influenţa rusească. Ultimatumul a fost primit. Noul stat chinezesc, al federaţiei, va avea capitala la Peking.

Intre Ungaria şi Basarabia

Unele ziare budapestane fac comparaţie 'ntre foametea din Ungaria şi din Basarabia, ca să arate că nu numai în raiul hortist piere lumea din pricină că n'are ce mânca.

Asemănarea şchioapătă ca orice asemănare între stările din Ungaria şi dela noi.

E fapt — şi nu numai că n'avem de ce să n'o arătăm, ci trebue să atragem asupra ei atenţia miloasă a tuturor românilor — că 'n Basarabia e foamete mare. Dar se poate face o asemănare între o foamete pricinuită de o secetă, şi între o foamete cronică pricinuită de o iobăgie? România a făcut şi 'n Basarabia [illegible] în celelalte părţi ale ei îmbogăţire generală, în vreme ce în Ungaria prinţul Eszterházy şi-astăzi 220 de mii de iugăre cadastrale, iar ceilalţi nemeşi fiecare dela cel puţin o mie de iugăre în sus, pământ uzurpat celor trei milioane de iobagi care n'au o palmă de loc.

Dacă de stările dela noi [illegible] poate fi vinovat cineva afară de seceta de care numai [illegible] derea e răspunzătoare, noi [illegible] cunoaştem cinstit. Dar nu [illegible] riei latifundiare o să-i permit să ne arate cu degetul şi [illegible] acopere cu lucruri dela [illegible] catele sale.

Tiparul CONCORDIA Institut de Arte Grafice şi Editură S. A. Arad, Strada V. Goldiş Nr. 6